

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ) Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Συνέντευξη με έναν από τους θεμελιωτές της Τεχνητής Νοημοσύνης

Απόσπασμα από συνέντευξη που παραχώρησε ο Yoshua Bengio, από τους κορυφαίους εμπειρογνώμονες στον κόσμο στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, στον Θανάση Τρομπούκη, 22.3.2021, πηγή: <https://lab.imedd.org/synentefxi-me-enan-apo-tous-themeliotes-technitis-noimosynis>.

Μπορείτε να εξηγήσετε με απλά λόγια τι είναι η τεχνητή νοημοσύνη για όσους δεν είμαστε εξοικειωμένοι με την πληροφορική;

Yoshua Bengio: Οι άνθρωποι έχουν διανοητικές ικανότητες τις οποίες θα θέλαμε να έχουν και οι υπολογιστές. Ουσιαστικά αυτό είναι που προσπαθεί να καταφέρει η έρευνα στην τεχνητή νοημοσύνη. Έχουμε εξερευνήσει πολλές οδούς προς αυτήν την κατεύθυνση και εδώ θέλω να αναφέρω το εξής. Επειδή ακριβώς προσπαθούμε να δημιουργήσουμε μηχανές που διαθέτουν τέτοιου είδους διανοητικές ικανότητες, συχνά αντλούμε έμπνευση από τη νοημοσύνη των ανθρώπων και των ζώων.

Γιατί διστάζουμε να εξαντλήσουμε όλες τις δυνατότητες που προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη ώστε να βοηθήσουμε την ανθρωπότητα;

Αρχικά, η τεχνογνωσία και τα κεφάλαια που απαιτούνται για την ανάπτυξη χρήσιμων εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης είναι συγκεντρωμένα σε ελάχιστα μέρη του κόσμου. Πρέπει λοιπόν να φροντίσουμε να υπάρξει εκδημοκρατισμός αυτής της γνώσης και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε κάποια από τα παραγόμενα σύνολα δεδομένων. Πρόκειται για ένα μεγάλο πρόβλημα στον τομέα της υγείας, είτε επειδή τα δεδομένα παράγονται σε εταιρείες που τα αποκρύπτουν για να έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, είτε για λόγους απορρήτου. Επίσης, απαιτείται η παροχή ευρύτερης εκπαίδευσης παγκοσμίως, ιδίως στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης, έτσι ώστε να μπορούν οι νέοι στις αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη της οικονομίας τους χρησιμοποιώντας την τεχνητή νοημοσύνη. Τέλος, υπάρχει ακόμα ένα εμπόδιο που σχετίζεται με την αδράνεια των κοινωνιών μας. Οι κυβερνήσεις δεν αλλάζουν εύκολα τους κανονισμούς. Οι εταιρείες δεν αλλάζουν εύκολα τον τρόπο λειτουργίας τους. Το οικονομικό μας σύστημα ευνοεί ορισμένους τύπους εφαρμογών, αλλά όχι απαραίτητα αυτές που έχουν μεγάλη σημασία για την κοινωνία, όπως η ανακάλυψη νέων φαρμάκων. Η βιομηχανία δεν διεξάγει επαρκή έρευνα πάνω στα αντιβιοτικά και υπάρχει τεράστια ανάγκη για αυτό.

Είναι έτοιμη η κοινωνία μας να υποδεχτεί τέτοια συστήματα, συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου», όπως τα αποκαλέσατε προηγουμένως;

Δεν νομίζω. Πιστεύω ότι δεν διαθέτουμε την απαραίτητη σοφία σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο ώστε να διασφαλίσουμε ότι ισχυρότατες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη ή η βιοτεχνολογία, θα είναι εναρμονισμένες με τις αξίες μας, θα χρησιμοποιούνται με τρόπο που θα ωφελεί την ανθρωπότητα και δεν θα έχουν καταστροφικά αποτελέσματα. Οι άνθρωποι που έχουν εξουσία μπορούν να εκμεταλλευτούν και να καταχραστούν τις ισχυρές τεχνολογίες, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε συγκέντρωση της εξουσίας, σε συγκέντρωση του πλούτου. Και αυτό δεν είναι καλό για τη δημοκρατία. Τα αποτελέσματα μπορούν να αποβούν μοιραία για το περιβάλλον και να καταπατηθούν ανθρώπινα δικαιώματα. Πρέπει να αφιερώσουμε χρόνο στη σύσταση των κατάλληλων κανονισμών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στις καλές πτυχές της ΤΝ, για παράδειγμα – στις καλές κοινωνικές εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης. Αλλά πρέπει και να αποφύγουμε τον αρνητικό αντίκτυπο. Διότι, αν η ΤΝ χρησιμοποιείται συνεχώς με τρόπους που οι περισσότεροι άνθρωποι αντιλαμβάνονται ως κακόβουλους, όπως στα πλαίσια της παρακολούθησης, του ελέγχου και της χειραγώγησης των ανθρώπων μέσω της διαφήμισης, τότε ο κόσμος θα αποκηρύξει την τεχνολογία και την επιστήμη, όπως έχει ήδη αρχίσει να συμβαίνει. Επομένως, για να προοδεύσουν οι κοινωνίες μας, είναι απαραίτητο να διαχειριστούμε πολύ προσεκτικά την εφαρμογή της τεχνολογίας.

Κείμενο 2

Στα κοινωνικά δίκτυα οι λέξεις είναι πιο βαριές

Το κείμενο είναι άρθρο της Τασούλας Καραϊσκάκη που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *Η Καθημερινή* στις 8.8.2021 και αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: <https://www.kathimerini.gr/opinion/561461227>.

Η ηλεκτρονική επικοινωνία περιόρισε τη φυσική συνομιλία, που συνοδεύεται από χειρονομίες, νεύματα, βλέμματα, υπόρρητες¹ συμπαραδηλώσεις² – την εύγλωττη γλώσσα του σώματος, η οποία αποσαφηνίζει τα λεχθέντα. Και η γλώσσα έγινε περισσότερο διαφορούμενη. Συνομιλούμε στα κοινωνικά δίκτυα χωρίς να αντιλαμβανόμαστε ότι ακολουθούμε διαφορετικούς κανόνες στη χρήση των λέξεων. Φορτίζουμε τις έννοιες με την υποκειμενική προσέγγιση του πραγματικού, τις ποτίζουμε με προσωπικές δοξασίες, ιδεολογίες. Λέξεις όπως «γυναικοκτονία», «ρατσισμός», «δικαιωματισμός» αποκτούν μια πολυεπίπεδη ρευστότητα. Όμως δεν υπάρχει χρόνος ή χώρος (ειδικά στο Twitter) για να ξεκαθαρίσουμε τι εννοούμε.

Και προκύπτει ένα κουβάρι συγχύσεων και παρεξηγήσεων, μια Βαβέλ ασυντόνιστων φωνών, που στενεύουν και θολώνουν έναν κόσμο γεμάτο χαρακώματα. Επιπλέον, η online επικοινωνία αυξάνει το φορτίο των λέξεων, αφήνει, μέσα από τα παιχνίδια της γλώσσας, να αναδυθεί ευκολότερα το εσωτερικό σκοτάδι. Το αποτύπωσε με εντυπωσιακή ευκρίνεια η τεχνητή νοημοσύνη. Όσο πιο φυσικά ομιλούν την ανθρώπινη γλώσσα τα ανθρωποειδή, τόσο πιο καθαρά αναπαράγουν τις ανθρώπινες προκαταλήψεις. Μαζί με τα δεδομένα, μεταφέρουμε στα ρομπότ τα στερεότυπα, τις διακρίσεις, τις εμμονές, τις εμπαθείς απαξιώτικες στάσεις μας προς ομάδες συνανθρώπων. Ο λόγος τους είναι ένας λόγος που έχει εισαχθεί και επιστρέφεται. Όμως δεν είναι πια ο ίδιος. Χωρίς τα ανθρώπινα φίλτρα των κοινωνικών συμβάσεων, είναι πιο ωμός, πιο αποκαλυπτικός των αθώρητων³ θέσεων και προθέσεων.

Το 2016 ο Tay, το chatbot της Microsoft για διεπαφές με νέους 18-24 ετών, που αποσύρθηκε γρήγορα, έμαθε τάχιστα από αυτούς να αρνείται το Ολοκαύτωμα, να εκτοξεύει ρατσιστικά και μισογυνικά σχόλια, να υποστηρίζει με θέρμη τις αντιμεταναστευτικές θέσεις του Τραμπ. Έγινε ο πανίσχυρος καθρέφτης τους. Η επεξεργασία της φυσικής γλώσσας έφερε στο προσκήνιο μια σειρά από άβολα ερωτήματα που υπερβαίνουν την τεχνολογία: Ποια είναι η σχέση λόγου και πραγματικότητας; Υπάρχουν όρια στη γλώσσα; Ποιες είναι οι ηθικές, πολιτικές, κοινωνικές επιπτώσεις της στρέβλωσης των νοημάτων από την προκατάληψη και την ιδεοληψία;

Διότι η προκατάληψη στρεβλώνει τις έννοιες. Η ιδεοληψία παραμορφώνει την επικοινωνία. Άνθρωποι ευφυείς εμμένουν σε αντιλήψεις που μεταμφιέζουν μια επιθυμία τους σε γεγονός. Όπως γράφει ο Νορμπέρτο Μπόμπιο στην *Ηθική και Πολιτική*, «η δύναμη της προκατάληψης έγκειται στο ότι η πίστη σε ένα ψέμα ικανοποιεί τις επιθυμίες μας, διεγείρει τα πάθη μας, διασφαλίζει τα συμφέροντά μας». Οι σχέσεις των ανθρώπων με τον λόγο δεν είναι σχέσεις αλήθειας, αλλά σχέσεις χρήσης. [...]

Η τεχνολογία σκόνταψε πάνω στα μυστήρια της ανθρώπινης φύσης. Πώς θα αποκωδικοποιήσει το σκοτάδι της ψυχής που εμείς οι ίδιοι ελάχιστα ελέγχουμε; Με ποιον οδηγό θα εμψύσει στις μηχανές ανθρώπινες αξίες; Ανέφικτη μοιάζει η καθολική απαλλαγή μας από προκαταλήψεις. Όμως, δείχνει να είναι εφικτή η μεταπήδηση σε περισσότερο ανοιχτές ιδέες και αντιλήψεις. Τα ρομπότ θα είναι εκεί να τις αναπαράγουν.

¹ υπόρρητος: αυτός που δηλώνεται έμμεσα και συγκαλυμμένα

² ρευστές σημασίες που αποκτά μια λέξη/φράση λόγω κοινωνικοπολιτιστικών και προσωπικών συνειρμών, ανεξάρτητα ή πρόσθετα στη βασική της σημασία

³ αθώρητος: αθέατος

Κείμενο 3

Το ποίημα είναι της Τασούλας Καραγεωργίου, από τη συλλογή «Το Μετρό», εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα, 2004.

Για ένα νεύμα

Στον Γιάννη Πατίλη

Ωραία θα ήταν, Γιάννη, να με έβλεπες
έστω και για ένα νεύμα
– δε λέω για βλέμμα,
φεύγει γρήγορα ο συρμός,
τα μάτια θέλουν χρόνο –
μα για ένα νεύμα; είμαι εδώ με γένια που μεγάλωσαν.

Τίποτα, εσύ·
στην αποβάθρα ακίνητος·

Θα το ‘χεις μάλλον λερωμένο το μαντίλι σου
στην ξενιτιά της πόλης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ποιοι είναι οι κύριοι λόγοι σύμφωνα με τον Bengio (Κείμενο 1) που εμποδίζουν τη χρήση της ΤΝ για το κοινό καλό; Να απαντήσετε σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 ο Yoshua Bengio θεωρεί ότι η ανθρωπότητα δεν είναι έτοιμη να υποδεχτεί συστήματα «νοημοσύνης ανθρώπινου επιπέδου». Ποια «βήματα» πρέπει να κάνει, προκειμένου να προετοιμαστεί για την υποδοχή τους, κατά τη γνώμη του Bengio; Να απαντήσεις σε 60-80 λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Να αξιολογήσεις τον τίτλο του Κειμένου 2 ως προς τη σχέση του με το περιεχόμενο (μονάδες 2) και ως προς την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητά του, σε σχέση με την πρόθεση της αρθρογράφου (μονάδες 2).
β. Να εντοπίσεις τρία παραδείγματα συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 (μονάδες 3) και να εξηγήσεις την επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα σε κάθε περίπτωση (μονάδες 3).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 2 η αρθρογράφος χρησιμοποιεί επανειλημμένα ερωτήσεις. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις τις συγκεκριμένες επιλογές της σε επίπεδο περιεχομένου, ύφους και δομής του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 3 το ποιητικό υποκείμενο επιζητά «ένα νεύμα» από τον Άλλο καθώς περνά ο συρμός του μετρό. Να παρουσιάσεις τα χαρακτηριστικά της επικοινωνίας μέσα στην πόλη, όπως προκύπτουν από το ποίημα, κάνοντας αναφορά σε τρεις κειμενικούς δείκτες που τα καθιστούν ευκρινέστερα. Ποια είναι η προσωπική σου άποψη για την ανθρώπινη επικοινωνία στο χώρο της μεγαλούπολης; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 30)

Το σχολείο σου οργανώνει ημερίδα με θέμα την τεχνητή νοημοσύνη και καλείσαι να εκφωνήσεις μία ομιλία (350-400 λέξεων) με θέμα: «Η τεχνητή νοημοσύνη στην καθημερινή μας ζωή: Ποιες είναι οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις που φέρνει; Πώς μπορούμε να την αξιοποιήσουμε σωστά, ώστε να σέβεται τις ανθρώπινες αξίες και να μη διαιωνίζει προκαταλήψεις και ανισότητες;». Μπορείς να αξιοποιήσεις δημιουργικά τις πληροφορίες των κειμένων 1 και 2.

Μονάδες 30

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 20)

Ο Bengio επισημαίνει ότι παρά τις δυνατότητες της τεχνολογίας να ωφελήσει την ανθρωπότητα, υπάρχουν σοβαρά εμπόδια. Αυτά είναι η άνιση κατανομή της τεχνογνωσίας και των πόρων, η έλλειψη πρόσβασης σε δεδομένα, η ανεπαρκής εκπαίδευση, η κοινωνική αδράνεια και το οικονομικό σύστημα που δεν ευνοεί πάντα κοινωνικά χρήσιμες εφαρμογές.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1ο (μονάδες 15)

Με τη θέσπιση εθνικών και διεθνών κανονισμών, την επένδυση στις καλές πτυχές της τεχνητής νοημοσύνης και την αποφυγή της κακόβουλης χρήσης της, η ανθρωπότητα πρέπει να διασφαλίσει συνετά την εναρμόνισή της με τις αξίες και την ωφέλεια για τον άνθρωπο. Έτσι, δεν θα γίνει η τεχνητή νοημοσύνη αντικείμενο κατάχρησης και πηγή πλούτου για τους ισχυρούς, πλήγμα κατά της ζωής, της δημοκρατίας, του περιβάλλοντος και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και αιτία να αποκηρύξει ο κόσμος την τεχνολογία και την επιστήμη.

Ερώτημα 2ο (μονάδες 10)

α. Ο τίτλος του Κειμένου 2 («Στα κοινωνικά δίκτυα οι λέξεις είναι πιο βαριές») συνδέεται στενά με το περιεχόμενο του κειμένου δεδομένου ότι το θέμα του είναι οι δυσκολίες και τα εμπόδια κατά την ηλεκτρονική επικοινωνία, καθώς και η επικίνδυνη χρήση της επεξεργασμένης φυσικής γλώσσας από την τεχνητή νοημοσύνη λόγω της αναπαραγωγής των προκαταλήψεων και των ιδεοληψιών από τα ρομπότ. Επικοινωνιακά, ο τίτλος είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός, διότι το επίθετο «βαριές», που τίθεται στο τέλος μιας διαπιστωτικής φράσης και χρησιμοποιείται μεταφορικά, αποδίδει:

α) τη χωροχρονική αδυναμία να είμαστε αναλυτικοί και σαφείς κατά την ηλεκτρονική μας επικοινωνία, με αποτέλεσμα οι λέξεις να αποκτούν μεγάλη βαρύτητα χωρίς τα εξωγλωσσικά στοιχεία,
β) τον ρόλο των λέξεων ως φορέων αναπαραγωγής ιδεοληψιών και προκαταλήψεων στο πλαίσιο της τεχνητής νοημοσύνης. Συνάδει, επομένως, με την πρόθεση της αρθρογράφου να διαπιστώσει, να προειδοποιήσει και να προτείνει τρόπους επίλυσης του προβλήματος.

β. Περιπτώσεις συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 και η επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα:

- την εύγλωττη γλώσσα του σώματος: με τη συνυποδήλωση «γλώσσα του σώματος», που συνοδεύεται από το πλεοναστικό επίθετο «εύγλωττη», συγκεφαλαιώνονται τα εξωγλωσσικά στοιχεία και υπογραμμίζεται ο ουσιαστικός ρόλος τους στην επικοινωνία, καθώς συνιστούν μια συνοδευτική της γλώσσας «γλώσσα», η οποία χάνεται κατά την ηλεκτρονική επαφή των ανθρώπων στα κοινωνικά δίκτυα
- Φορτίζουμε τις έννοιες με την υποκειμενική προσέγγιση του πραγματικού: με μια μεταφορά από τον χώρο των συσκευών, με τον οποίο έχει μεγάλη εξοικείωση ο σύγχρονος αναγνώστης, η αρθρογράφος υπογραμμίζει δίσημα την απόδοση φόρτισης, αλλά και φορτίου-βάρους στις λέξεις κατά την ηλεκτρονική επικοινωνία, καθώς αδυνατούμε να τις αναλύσουμε και να τις διασαφηνίσουμε
- τις ποτίζουμε με προσωπικές δοξασίες, ιδεολογίες: με τη μεταφορική χρήση του ρήματος «ποτίζω» η αρθρογράφος τονίζει τη σε βάθος σηματοδότηση των λέξεων με προσωπικές δοξασίες και ιδεολογίες έτσι ώστε να ενισχύεται η υποκειμενικότητα και η αλλαγή των όρων επικοινωνίας στα δίκτυα
- Και προκύπτει ένα κουβάρι συγχύσεων και παρεξηγήσεων: η μεταφορά δηλώνει τον φαύλο κύκλο της προβληματικής επικοινωνίας στα δίκτυα και την αδυναμία επίλυσης των προβλημάτων της
- μια Βαβέλ ασυντόνιστων φωνών: η μεταφορά, παρμένη από την Παλαιά Διαθήκη, αποτυπώνει με έμφαση την αναποτελεσματική διαδικτυακή επικοινωνία, καθώς ο καθένας μιλά «τη δική του γλώσσα»

- που στενεύουν και θολώνουν έναν κόσμο γεμάτο χαρακώματα: η μεταφορική παρουσίαση των διαδικτυακής επικοινωνίας ως «κόσμου γεμάτου χαρακώματα» συνδυάζεται με το δίσημο της λέξης «χαρακώματα»: η διαδικτυακή επικοινωνία είναι γεμάτη «χαρακώματα», δηλαδή γραμμές τραβηγμένες με τον χάρακα, άρα όρια και περιχαρακώσεις των ανθρώπων, αλλά και «χαρακώματα», δηλαδή τάφρους όπου περιχαρακώνεται ο καθένας στον «πόλεμο» με τον άλλον. κ.λπ.

Ερώτημα 3ο (μονάδες 10)

Ερωτήσεις που αξιοποιούνται στο Κείμενο 2 και η λειτουργία τους:

- Ποια είναι η σχέση λόγου ... και την ιδεολογία;: Η αρθρογράφος παραθέτει τα ερωτήματα που έφερε στο προσκήνιο η επεξεργασία της φυσικής γλώσσας στο πλαίσιο της αξιοποίησής της για την τεχνητή νοημοσύνη. Με την απαρίθμηση των ρητορικών αυτών ερωτημάτων καταδεικνύεται με έμφαση ότι η προβληματική της τεχνητής νοημοσύνης ξεπερνά την τεχνολογία και γίνεται ηθική, κοινωνική, πολιτική, πράγμα που κινητοποιεί τον προβληματισμό του αναγνώστη και το αίσθημα ευθύνης του. Δομικά τα ερωτήματα και δη το τελευταίο χρησιμεύουν ως γέφυρα μετάβασης στις διαπιστώσεις της επόμενης παραγράφου
- Πώς θα αποκωδικοποιήσει ... ανθρώπινες αξίες;: τα δύο ερωτήματα που τοποθετούνται στον επίλογο του άρθρου, αναδεικνύουν με έμφαση το πρόβλημα προς επίλυση, δηλαδή το πώς θα εμψυχήσουμε ανθρωπισμό στη μηχανή, ώστε να ακολουθήσουν, ως απαντήσεις, οι προτάσεις της αρθρογράφου για διαφοροποίηση των αντιλήψεών μας που θα «μεταφέρουμε» στα ρομπότ. Η δομική τους λειτουργία και επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα στον επίλογο του κειμένου είναι να συμβάλουν στον αναστοχασμό και στον μετανανγνωστικό προβληματισμό του αναγνώστη, με τρόπο που κεντρίζεται το ενδιαφέρον του. Με την παρουσία τους στην αρχή του επιλόγου το ύφος του λόγου γίνεται πιο στοχαστικό, όπως είναι και στο σύνολο του κειμένου.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Οποιαδήποτε διαπίστωση από τους/τις μαθητές/-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί/ τεκμηριωθεί με στοιχεία/ χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Αποτυπώνοντας την επικοινωνία των ανθρώπων της πόλης, το κείμενο είναι μια έκκληση σε β' ενικό πρόσωπο προς τον Άλλο, τον φίλο Γιάννη – τον Γιάννη Πατίλη, στον οποίο είναι αφιερωμένο – τον κάθε φίλο. Είναι μια έκκληση «για ένα νεύμα», έναν χαιρετισμό καθώς περνά ο συρμός του μετρό, μια και ο άνθρωπος της μεγαλούπολης δεν έχει χρόνο να αφιερώσει στον συνάνθρωπό του, ούτε καν να τον κοιτάξει («τα μάτια θέλουν χρόνο»). Το ποιητικό υποκείμενο περιμένει υπομονετικά τη γνήσια επικοινωνία, την ανταπόκριση του Άλλου («είμαι εδώ με γένια που μεγάλωσαν»), που όμως δεν έρχεται («Τίποτα, εσύ / στην αποβάθρα ακίνητος»). Και έτσι εικάζει ότι ο φίλος «ξενιτεύτηκε» μέσα στην πόλη, αλλοτριώθηκε, έγινε «ξένος» («Θα το 'χεις μάλλον... της πόλης»).

Κειμενικοί δείκτες που αξιοποιούνται:

- Δεύτερο ρηματικό πρόσωπο που δίνει στο ποίημα τον χαρακτήρα της έκκλησης και της έμμεσης, χαμηλότονης διαμαρτυρίας
- Ασύνδετο σχήμα ως αποτύπωση της βιασύνης με την οποία συμβαίνουν όλα στην πόλη: – δε λέω για βλέμμα, / φεύγει γρήγορα ο συρμός, / τα μάτια θέλουν χρόνο –
- Συνυποδήλωση: τα μάτια θέλουν χρόνο
- Συνυποδήλωση: Θα το 'χεις μάλλον λερωμένο το μαντίλι σου / στην ξενιτιά της πόλης
- Αντίθεση της πρώτης με τη δεύτερη στροφή του ποιήματος κ.ά.

Η απάντηση στο τρίτο ζητούμενο είναι ελεύθερη, ανάλογα με τις προσωπικές απόψεις και επιλογές των μαθητών/-τριών.

Ενδεικτική απάντηση:

Στο ποίημα της Τασούλας Καραγεωργίου αποτυπώνεται η αποξένωση και η έλλειψη επικοινωνίας στον χώρο της μεγαλούπολης. Το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται σε δεύτερο πρόσωπο στον φίλο του,

εκφράζοντας την ελπίδα για «ένα νεύμα» – όχι καν για βλέμμα – δείχνοντας έτσι τη δυσκολία ουσιαστικής ανθρώπινης επαφής («τα μάτια θέλουν χρόνο»). Η βιασύνη της πόλης και η απρόσωπη καθημερινότητα αποτυπώνονται με το ασύνδετο σχήμα «φεύγει γρήγορα ο συρμός», ενώ η εικόνα του Γιάννη «στην αποβάθρα ακίνητος» συμβολίζει τη σιωπή και την αδιαφορία. Η φράση «στην ξενιτιά της πόλης» δηλώνει την αλλοτρίωση του ανθρώπου στο αστικό περιβάλλον.

Προσωπικά θεωρώ ότι η μεγαλούπολη, αν και γεμάτη κόσμο, εντείνει τη μοναξιά. Οι ρυθμοί της ζωής, η έλλειψη χρόνου και η απουσία προσωπικής επαφής κάνουν τους ανθρώπους να απομακρύνονται. Παρ' όλα αυτά, μικρές πράξεις – ένα νεύμα, ένα βλέμμα – μπορούν να γίνουν γέφυρες επανασύνδεσης, αν θυμηθούμε να κοιτάξουμε γύρω μας.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 30)

Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συμμαθητές και φίλοι,

Σας καλωσορίζω θερμά στην ημερίδα μας για την τεχνητή νοημοσύνη, ένα θέμα που αφορά όλους μας και διαμορφώνει ήδη τον κόσμο που ζούμε. Είναι τιμή μου να βρίσκομαι εδώ σήμερα και να μοιραστώ μαζί σας κάποιες σκέψεις για το πώς η τεχνητή νοημοσύνη επηρεάζει την καθημερινότητά μας, ποιες ευκαιρίες και προκλήσεις φέρνει και πώς μπορούμε να την αξιοποιήσουμε σωστά.

Πρώτα, όμως, καλό είναι να προσδιορίσουμε το περιεχόμενο του όρου «τεχνητή νοημοσύνη», καθώς αποτελεί νεολογισμό, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε σύγχυση ή παρεξήγηση. Με τον όρο αυτό αποκαλούμε συστήματα που μπορούν να μαθαίνουν, να επεξεργάζονται πληροφορίες και να λαμβάνουν αποφάσεις, προσομοιώνοντας κάποιες από τις ανθρώπινες νοητικές λειτουργίες. Την συναντούμε ήδη σε πολλές πλευρές της καθημερινότητάς μας, όπως στις φωνητικές βοηθούς των κινητών μας, στις προτάσεις που βλέπουμε στα κοινωνικά δίκτυα και στην ιατρική διάγνωση.

Θα συμφωνήσετε μαζί μου πως οι ευκαιρίες που μας προσφέρει η τεχνητή νοημοσύνη είναι πραγματικά εντυπωσιακές. Ας δούμε πώς μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα ζωής μας: ενισχύει την αποδοτικότητα σε πολλούς τομείς, από την υγεία — όπου βοηθά στη διάγνωση ασθενειών με ακρίβεια και ταχύτητα — μέχρι τις μεταφορές, όπου βελτιστοποιεί τη διαχείριση των δρομολογίων και μειώνει τις καθυστερήσεις. Επιπλέον, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να προσαρμόσει τη μάθηση στις ανάγκες κάθε μαθητή, προσφέροντας εξατομικευμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες. Ακόμα, ανοίγει νέους δρόμους για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προκλήσεων, στηρίζει ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και διευκολύνει την πρόσβαση σε πληροφορίες και υπηρεσίες που μέχρι τώρα ήταν δύσκολα προσβάσιμες. Όλα αυτά δείχνουν πως η ΤΝ δεν είναι απλώς τεχνολογία, αλλά μια πολύτιμη δύναμη για το κοινό καλό.

Από την άλλη, όμως, πιστεύω, έχετε κι εσείς την ίδια γνώμη, παρά τις ευκαιρίες, η τεχνητή νοημοσύνη φέρνει μαζί της και σοβαρές προκλήσεις. Η ανάπτυξή της μπορεί εύκολα να ενισχύσει τις κοινωνικές ανισότητες, ειδικά αν δεν διασφαλίσουμε ότι λειτουργεί με δίκαιο και αμερόληπτο τρόπο. Επιπλέον, η συγκέντρωση της τεχνολογίας και των δεδομένων στα χέρια λίγων εταιρειών ή κρατών δημιουργεί κινδύνους, όπως η παρακολούθηση και η παραβίαση της ιδιωτικότητας μας. Πέρα από αυτά, υπάρχει ο κίνδυνος οι αλγόριθμοι να αναπαράγουν στερεότυπα, προκαταλήψεις και διακρίσεις, περιορίζοντας έτσι την ελευθερία και τη δημοκρατία στην κοινωνία μας. Αυτές οι προκλήσεις απαιτούν υπευθυνότητα, διαφάνεια και ρύθμιση ώστε να αποφύγουμε αρνητικές συνέπειες.

Η ΤΝ δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή από μόνη της· η αξία της εξαρτάται από τον τρόπο που εμείς την διαχειριζόμαστε και τη χρησιμοποιούμε. Ας εργαστούμε συλλογικά, ώστε η τεχνητή νοημοσύνη να γίνει εργαλείο προόδου και δικαιοσύνης, όχι διαχωρισμού και αποκλεισμού.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

«Το/τα θέμα/τα προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».

Η τεχνητή νοημοσύνη στην καθημερινή μας ζωή: Ευκαιρίες και προκλήσεις

Αγαπητοί καθηγητές και συμμαθητές, σας καλωσορίζω θερμά στην ημερίδα μας και ευχαριστώ που είστε εδώ σήμερα για να συζητήσουμε ένα θέμα εξαιρετικά σημαντικό και επίκαιρο: την τεχνητή νοημοσύνη και τον ρόλο της στη ζωή μας.

Θα συμφωνήσετε μαζί μου πως η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί μια από τις πιο πρωτοποριακές τεχνολογίες της εποχής μας. Πρόκειται για συστήματα που μπορούν να μαθαίνουν, να επεξεργάζονται πληροφορίες και να λαμβάνουν αποφάσεις, προσομοιώνοντας κάποιες από τις ανθρώπινες νοητικές λειτουργίες. Την συναντούμε ήδη σε πολλές πλευρές της καθημερινότητάς μας, όπως στις φωνητικές βοηθούς των κινητών μας, στις προτάσεις που βλέπουμε στα κοινωνικά δίκτυα και στην ιατρική διάγνωση.

Είναι αναμφισβήτητο πως οι ευκαιρίες που προσφέρει η ΤΝ είναι τεράστιες. Σκεφτείτε πόσο μπορεί να διευκολύνει τη ζωή μας, βελτιώνοντας την εκπαίδευση με εξατομικευμένα προγράμματα, συμβάλλοντας στην ανακάλυψη νέων θεραπειών και προστατεύοντας το περιβάλλον. Η τεχνητή νοημοσύνη έχει τη δύναμη να προάγει την πρόοδο και την ευημερία της κοινωνίας μας.

Όμως, θα συμφωνήσετε πως μαζί με τις ευκαιρίες προκύπτουν και σημαντικές προκλήσεις. Η ΤΝ βασίζεται σε δεδομένα που πολλές φορές είναι μεροληπτικά, και έτσι μπορεί να ενισχύσει κοινωνικές ανισότητες και στερεότυπα. Επιπλέον, χωρίς σωστό έλεγχο, η χρήση της μπορεί να οδηγήσει σε παραβίαση της ιδιωτικότητας και σε καταχρήσεις, όπως ο έλεγχος και η χειραγώγηση μέσω της πληροφορίας. Η κοινωνία μας δεν είναι ακόμα πλήρως έτοιμη να διαχειριστεί αυτούς τους κινδύνους.

Για να αξιοποιήσουμε σωστά αυτή την τεχνολογία, πρέπει να κινηθούμε με υπευθυνότητα. Χρειαζόμαστε διαφάνεια για τον τρόπο που λειτουργούν τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης και για τα δεδομένα που χρησιμοποιούν. Επιπλέον, πρέπει να επενδύσουμε στην εκπαίδευση ώστε όλοι να κατανοούμε τη δυναμική και τους κινδύνους της ΤΝ. Τέλος, χρειάζεται να θεσπίσουμε αυστηρούς κανόνες και ηθικές αρχές που θα διασφαλίζουν το σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και θα προωθούν την ισότητα και τη δικαιοσύνη.

Κλείνοντας, θα συμφωνήσετε μαζί μου πως η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι απλά μια τεχνολογία· είναι μια δύναμη που μπορεί να αλλάξει τον κόσμο. Εμείς, η νέα γενιά, έχουμε την ευθύνη να τη χρησιμοποιήσουμε με σοφία, ώστε να χτίσουμε ένα μέλλον όπου η τεχνολογία θα υπηρετεί τον άνθρωπο και τις αξίες του.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας.

«Το/τα θέμα/τα προέρχεται και αντλήθηκε/αν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-arxiki-selida>)».